

ELS NOMS DEL BESTIAR DEL CONVENT DE SANT DOMINGO DE PALMA (1795-1820)

Francesc Canuto Bauçà

La zoonímia és una branca de l'antroponímia dedicada a l'estudi dels noms propis dels animals. Amb la present comunicació passam a demostrar la varietat i la riquesa onomàstica utilitzada per anomenar el bestiar de treball (egües, cavalls, muls, mules, ases i someres) de les possessions que foren propietat del desaparegut convent de Sant Domingo de Palma. El document utilitzat és un llibre de l'administració del convent titulat *Llibre del bestiar existent en los predios que posseheix el convent (1787-1820)*, custodiat a l'Arxiu del Regne de Mallorca.⁶ En el període analitzat (1795-1820), el convent era propietari de les possessions de Son Costa, s'Almudaina, Sabor, Galiana i es Rafal (Montuïri); Son Cigala i Son Gallard (Palma); i Son Frau al terme municipal de Marratxí.

El bestiar existent en aquestes possessions l'any 1796 era el següent:

Son Costa (Montuïri): una guarda d'egües de 21 caps, destinades a la procreació, 6 muls, 11 mules, 6 someres, 2 guarans i 3 cavalls.

Son Cigala (Palma): 13 mules i 1 ase.

Son Gallard (Palma): una guarda d'egües de 12 caps, destinades a la procreació, 6 mules, 1 mul, 3 someres, 2 ases i 1 cavall.

Son Frau (Marratxí): 12 mules, 3 muls, 1 egua, 1 cavall, 1 ase i una guarda de someres de 9 caps, destinades a la procreació.

Tot això fa una suma de 115 caps de bestiar destinats a les distintes feines agrícoles (conradís, carro, sínia, molí de sang) de les terres propietat del convent. La guarda d'egües i someres, destinades a la procreació, a més de proporcionar un guany econòmic amb la venda dels animals, permetien suplir les baixes del bestiar de treball de les distintes explotacions agràries propietat del convent.

El treball consta d'un apartat en què, abans d'entrar a fer l'anàlisi del document que aportam, fem una introducció —una mena de tast— sobre els noms tradicionals de les bísties registrats a la documentació històrica i la seva motivació (color del pèl, característiques físiques, etc.).⁷ Els documents consultats són majoritàriament contractes d'arrendament agraris referents a les possessions, ja que és en aquestes explotacions agràries on es localitza un major nombre d'animals i, per tant, són una veritable font de riquesa onomàstica en

6 ARM, referència C-144.

7 Per a la realització d'aquest apartat hem utilitzat, en part, el treball publicat pel qui subscriu al Pronòstic Santjoaner 2011. Vegeu: Canuto Bauçà, Francesc (2011). «El bestiar de cabestre. La coloració de les bísties.» A: Pronòstic Santjoaner 2011. Sant Joan: Col·lectiu Teranyines.

aquest aspecte. Un altre apartat exemplifica amb una sèrie de registres el cabal onomàstic referent al bestiar que podem localitzar als documents esmentats anteriorment. I a l'últim, analitzam el document del bestiar del convent de Sant Domingo, tot intentant fer una classificació semàntica del seu repertori.

1. LA COLORACIÓ DE LES BÍSTIES

Aprofitant la copiosa informació que sobre el bestiar contenen les fonts notariales (inventaris i contractes agraris) hem realitzat un petit recull, no exhaustiu, sobre els diferents colors de les bísties. La forta influència que aquests han tingut en la motivació dels noms dels animals, hom la pot constatar als documents que transcriurem a continuació i també en algunes cançons recopilades pel pare Rafel Ginard al seu *Cançoner popular de Mallorca*.

Generalment, la descripció de les bísties als documents notariales es fa registrant en primer lloc la classe d'animal, llavors el color del pèl (negre, roig, castany, alatzà, etc.), l'edat i descrivint molts de cops algunes particularitats físiques de la bístia com és ara estelada, clenxada, morralba, bragada, pigada, etc. Hem de recordar que en el sistema nominatiu utilitzat en el món camperol per identificar els animals, el substantiu sempre va precedit de l'article personal *en* i *na*. Vet aquí, doncs, la relació dels colors, ordenada alfabèticament:

1.1. Alatzà -ana

DCVB, s. v. *Alatzà* o *Alazà*: «Adjectiu antic: castellà *alazán*. “La tretzena color [del cavall] es alatzà: e es nomenat axí perque pren part de dos colors: ço es de baig e de castany: e mes castany que baig: E deu hauer en si aquests senyals: una estela petita amb una lista que li deulla fins a les narils e los dos peus de darrera blancs: e los clis molt poch: e los cabells de la coha poch e lisos fins abaix” (Dieç Menes. II, 15v.)»

Animal de color canyella. No l'hem trobat documentat més enllà del segle XVI:

— 1515. Inventari dels béns de Pau Claret (Valldemossa).¹ *Ítem hun rufi jova de tres anys aletsà. Ítem una egua aletzana de VIII anys ab una pollina de hun any.*

— 1528, març. Inventari de la possessió de sa Bastida (Sant Joan).² *Ítem un poltro aletzar de dos anys.*

— 1542, abril, 13. Inventari de la possessió de Son Artigues (Porreres).³ *Ítem tres héguos, ço*

1 Barceló Crespi, Maria (1994). Elements materials de la vida quotidiana a la Mallorca baixmedieval (Part Forana). Palma: Institut d'Estudis Baleàrics. Pàg. 186 i 188.

2 Bausà Roig, Josep (2000). «La Cavalleria i el Puig de Sa Bastida.» A: Sant Joan, una vila set vegades centenària (1300-2000). Col·lectiu Teranyines: Monografies Santjoaneres, 11. Pàg. 140.

3 Barceló, Maria; Ferrà, Rafel; Servera, Bartomeu (1997). Les possessions de Porreres. Estudi històric. Ajuntament de Porreres: Patrimoni de Porreres, 2. Pàg. 204.

és, una de pèl gelat y l'altra castany scur y l'altra **alassan**.

— 1571, desembre, 29. Inventari del casat de Son Morlà, propietat de Guillem Morlà (Porreres).⁴ Ítem *une poltre de dos anys de pèl aletzà*.

1.2. Baio

DCVB, s. v. *Baio*: «Color groc de les bísties cavallines, amb els clins i la coa negres; castellà *bayo*. “La quinzena color és dita bayo: lo qual deu esser clar e de color de palla ho de hambre: e deu hauer los clins e la coha e les comes tot negre: e deu hauer una veta negra dels golès fins a la coha ampla com lo dit poch més o menys: e aquest tal és dit dretament bayo e la gent no u saben e per ço nomenen als castanys clars bayo, pus que'ls veen vetats e de color clara, e no u són, car gran differència ha de bayo a castany clar” (Dieç Menesc. II, 16).»

DCVB, s. v. *Cavall*: «Cavall bai: el de color groc amb les clins i la coa negres.»

El castellanisme *baio*⁵ sembla que no va passar més enllà del segle XVII.

— 1656. Inventari de la possessió de Son Comelles (Montuïri).⁶ *En la stable. Ítem una pullina pèl vayo de edat de 1 any. Ítem altre egua pèl vayo, carablanca, de edat de 9 anys.*

— 1658, febrer, 17. Inventari de la possessió de Son Cotoner (Puigpunyent).⁷ *En la estable demunt. Ítem una mula filla de ego, vaje, de sis anys.*

— 1665, agost, 30. Inventari de la possessió de Montblanc (Santa Margalida).⁸ Bestiar gros. *Ítem dos mulas, una vaja de 20 anys y una negra de 9 anys, estimadas 75 Lliuras. Ítem una egua vayo de 15 anys ab un mul, estimada 65 Lliuras.*

— 1678, febrer, 27. Inventari dels béns del capità Jaume Canals (Palma).⁹ *A la cavallarisa. Ítem altre cavall vayo de sis anys ab sella y brilla.*

1.3. Blanc -a

DCVB, s. v. *Blanc*: «De color igual o aproximat al de la neu i de la llet.»

Na Blanca faré pintar

4 Barceló, Maria; Ferrà, Rafel; Servera, Bartomeu (1997). Les possessions de Porreres. Estudi històric. Ajuntament de Porreres: Patrimoni de Porreres, 2. Pàg. 214.

5 ARM, protocol G-411, f. 309. 1657, juliol, 5. Ítem dos parells de botas de vaqueta, ço és, un parell de negras y las altres vayas.

6 ARM, protocol B-674, f. 198v.

7 ARM, protocol B-674, f. 277.

8 ARM, protocol 666, f. 176.

9 ARM, protocol M-1652, f. 256.

de vermei o de morat
perquè en anar a Ciutat
no diguin «vet-lo-t'allà».¹⁰

Com me vaig llogar a Son Brondo,
amb l'amo no vaig fer preu.
Na Blanca meva s'ajeu
i l'amo diu que llaur fondo.¹¹

S'ego blanca mereixia
que li fessen processó,
basta i prou fos sa major
que a Son Reixac hi havia.¹²

— 1528, març. Inventari de la possessió de sa Bastida (Sant Joan).¹³ *Ítem altra ego blanca pigada de set anys.*

— 1682, gener, 8. Inventari de la possessió de s'Almudaina (Montuïri).¹⁴ *Ítem un parell de mules pèl blanc de circa vint aïny quiscuna.*

— 1808, setembre, 6. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Nicolau (Marratxí).¹⁵ *Ítem duas [mules] eguinas, una blanca de edad de quinse aïny y la altre negre de setse aïny ab sos coxins, cadenas, morrals y farmadoras de corda ab tornet de ferro, estimadas per los dits, vuytanta lliuras.*

76

1.4. Blau, blava

DCVB, s. v. *Blau, blava*: «De color igual o aproximat al cel sense núvols.»

Aquest color designa els muls de color negre més apagat, tirant cap al gris, amb una ratlla del cap a la coa i una faixa de la gola fins a les potes que hom diu la creu de sant Antoni.¹⁶

Per estar més ben servits
s'oguer varen baratar:
va deixar sense tancar
Na Blava dues anits.¹⁷

10 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 18, núm. 250.

11 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 179, núm. 510.

12 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 17, núm. 236.

13 Bausà Roig, Josep (2000). «La Cavalleria i el Puig de Sa Bastida.» A: Sant Joan, una vila set vegades centenària (1300-2000). Col·lectiu Teranyines: Monografies Santjoaneres, 11. Pàg. 140.

14 ARM, protocol V-198, f. 43.

15 ARM, protocol S-1414, f. 476.

16 Vegeu: Miralles Gomila, Joan (2006). Del bast al tractor. Montuïri: Ajuntament de Montuïri.

17 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 17, núm. 234.

Ara us podeu regalar
a s'ombra d'una figuera,
però llavò damunt s'era,
bé vos deveu soleiar!
I En Blau sí que ho deu trobar,
si és que li donau llendera!¹⁸

Can Blau és un topònim del terme de Sant Joan que designa una caseta situada subaix del Puig de Sant Nofre. El seu propietari, natural de Sineu, tenia un mul de nom Blau, i Blau aquí i Blau allà, tant anomenava la bístia, que amb aquest nom el batejaren.

— 1818, gener, 5. Contracte d'arrendament de la possessió des Galatzó (Calvià).¹⁹ *Una mula blava de catorze añys y altre rotge de nou, estimadas cent trenta lliuras.*

1.5. Castany -a

DCVB, s. v. *Castany, -anya*: «Color de castanya.»

Animal de color de castanya, amb la crinera, coa i cames més obscures, quasi negres.

Na Pastora i Na Castanya
i es mul de s'olier
no se camparen molt bé
a baix d'aquella muntanya.²⁰

— 1682, gener, 8. Inventari de la possessió de s'Almudaina (Montuïri).²¹ *Dins la estable. Ítem dos muls castañys de edat de quatre añys complits quiscun.*

— 1727, febrer, 8. Inventari dels béns de Jaume Lladó (Binissalem).²² *Ítem duas someras, una gelada de edad de 15 añys y la altre de pèl negra de edad de sinch añys y una ruca pèl castany de edad de sinch mesos.*

— 1818, gener, 5. Contracte d'arrendament de la possessió des Galatzó (Calvià).²³ *Altres [mules] castañas, la una de onze añys y la altre de tretze, evaluadas cent lliuras.*

18 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 160, núm. 176.

19 ARM, protocol P-1405, f. 48v.

20 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 18, núm. 251.

21 ARM, protocol V-198, f. 43.

22 ARM, protocol 1915, f. 15v.

23 ARM, protocol P-1405, f. 48v.

1.6. Fumat -ada

DCVB, s. v. *Fumat*, -ada: «1. Adj. Sotmès a l'acció de fum; ennegrit del fum. 2. (Animal mular) que té els morros negres.»

Designa el color negre dels muls, mules, ases i someres.

Na Fumada diu: —Moreu,
maleït el qui no frissa:
ell ja han tocada sa missa
i es pareier encara jeu.²⁴

— 1772, juny, 4. Inventari de la possessió de Son Vaquer (Montuïri).²⁵ *Ítem una somera fumada de edat de sis anys, estimada per los matexos, esto és, si és preñys de cavall, quoranta lliuras y si és de gorà trenta lliuras.*

— 1818, gener, 5. Contracte d'arrendament de la possessió des Galatzó (Calvià).²⁶ *Dues [mules] fumadas de edat de vuit anys, estimadas doscentas vint y cinch lliuras.*

— 1828, setembre, 6. Contracte d'arrendament de la possessió de Meià (Sant Joan).²⁷ *Més un parell de muls somerins, un fumat de nou anys y lo altre castañy de sis anys, estimats per preu de doscentas vint y sinch lliuras.*

78

1.7. Gelat -ada

DCVB, s. v. *Gelat*, -ada: «(Ase o mul) de color blanquinós.»

Animal de color molt blanquinós, quasi com el gel.

A sa muntanya de Randa
trobareu Sant Honorat.
No sé de cap ase negre
que pugui tornar gelat.²⁸

Com som vist sa cadena
i no som vist En Gelat,
madona, jo som quedat

24 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 182, núm. 567.

25 ARM, protocol 6978, f. 168.

26 ARM, protocol P-1405, f. 48v.

27 ARM, protocol S-798, f. 214.

28 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 13, núm. 173.

com si m'haguessen fregat
un eriçó per s'esquena.²⁹

Jo vaig armar Na Gelada
per anar a qualque lloc:
bé és ver que camina poc,
però sempre és arribada.³⁰

— 1512, març. Inventari de la possessió de sa Bastida (Sant Joan).³¹ *Lo stable. Ítem un parell de muls de carro, so és, un gelat e l'altre negre de edat de vuyt anys o per aquí. Ítem dos àsens de tregí vells, lo un negre e l'altre **gellat**.*

— 1667, gener, 25. Inventari de la possessió de Tagamanent (Montuïri).³² *Ítem una somera dita ne Curta, **jalade**, de adat de quinsa añys ab alberdà y arganells.*

— 1789, novembre, 5. Inventari dels béns de Bartomeu Verger (Montuïri).³³ *Ítem una **somera gelada**, de edat de vuyt añys, estimada per las parts vint y duas lliures deu sous de la matexa moneda.*

1.8. Gris -a

DCVB, s. v. *Gris, grisa*: «De color barrejat o intermediari entre blanc i negre, semblant al de cendra.»

— 1667, gener, 25. Inventari de la possessió de Tagamanent (Montuïri).³⁴ *Ítem altre ego dita ne Miralles, **grisa**, de adat 7 añys.*

— 1682, gener, 8. Inventari de la possessió de s'Almudaina (Montuïri).³⁵ *Ítem altre **mula pèl gris** de edat de setsa añys.*

— 1802, abril, 6. Inventari dels béns de Joan Vanrell Cirer (Palma).³⁶ *Ítem dos muls de carro, lo un roig de edat de onze añys y lo altre **pèl gris**, de edad de catorze añys, tort de un ull.*

Alguns registres documenten la tonalitat *grisenc -enca*, «que tira a gris»:

29 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 13, núm. 166.

30 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 14, núm. 178.

31 Bausà Roig, Josep (2000). «La Cavalleria i el Puig de Sa Bastida.» A: Sant Joan, una vila set vegades centenària (1300-2000). Col·lectiu Teranyines: Monografies Santjoaneres, 11. Pàg. 261.

32 ARM, protocol 4600, f. 296.

33 ARM, protocol 6987, f. 283.

34 ARM, protocol 4600, f. 296.

35 ARM, protocol V-198, f. 43.

36 ARM, protocol 5930, f. 154.

— 1656, febrer, 8. Inventari de la possessió de Son Comelles (Montuïri).³⁷ Ítem una **muleta negra grisenca** filla de egua de un any. Ítem altre **mulet grisench** fill de egua de un any.

1.9. Groc -oga (vegeu: Perla)

DCVB, s. v. *Grog, groga*: «De color de l'or o del sofre.»

— 1736, gener, 8. Inventari de la possessió de Son Cosmet (Campos).³⁸ Ítem una **egua grogue** y altre rotge, de ventre.³⁹

— 1791, octubre, 4. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Comelles (Montuïri).⁴⁰ Ítem altre **egua groga** de edad de deset anys estimada deset lliuras.

— 1814, agost, 18. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Brondo (Sant Joan).⁴¹ *Primo ab sis eguas, és a saber, una de pèl negra de edad de setze anys, altre de pèl roig de edad de quinze anys, altre de pèl groch de edad de catorze anys, altre de pèl castañ de edad de catorse anys, altre de dit pèl de edad de onse anys, altre de pèl negra de edad de sis anys y una pollina de edad de dos anys, estimadas de per junt ditas eguas y pollina, per Matheu Salom y Guillem Real, en la cantitat de sinchcentas lliuras.*

— 1825, novembre, 7. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Brondo (Sant Joan).⁴² *Més dues egües, una de pèl negra estelada y morrauba de edat de nou anys y la altre rotje de edat de sis anys, dita ne **Grogue**, estimades per los antedits peritos en cent setanta y sinch lliuras.*

80

1.10. Moí -ïna

DCVB, s. v. *Moí, moïna*: «(Bístia) que té el morro negre, o de color fosc de per tot. Etimologia: probablement pres del castellà mohino. “Mula moïna, o molt falsa o molt fina”; “Ase moí o molt fals o molt fi.”»

— 1682, gener, 8. Inventari de la possessió de s'Almudaina (Montuïri).⁴³ Ítem una **mula mohina** de edat de setza anys.

— 1684. Inventari de la possessió s'Heretat (Bunyola).⁴⁴ Ítem altre **mula moyna** de edat de nou anys, somerina.

37 ARM, protocol G-411, f. 110.

38 ARM, protocol A-800, f. 32.

39 De criança.

40 ARM, protocol S-1791, f. 354.

41 ARM, protocol R-956, f. 226.

42 ARM, protocol R-956, f. 458.

43 ARM, protocol V-198, f. 43.

44 ARM, protocol A-789, f. 1.

1.11. Moreno -a

DCVB, s. v. *Moreno* o *Morè, -ena*: «Bru; més fosc del color normal (especialment de la pell, del pa, etc.).»

Color atribuït als muls i mules de color semblant al dels ases.

Na Roja i Na Morena,
Na Pastora i es cavall;
jo no em cansaria mai
de tocar a damunt s'era.⁴⁵

— 1845, novembre, 15. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Prohom (Sóller).⁴⁶
*Primo: duas mulas ab sos bats y cadenas; la una dita ne **Morena** de edat de deset anys y la altra ne Menuda de vint anys, estimadas per preu de trente tres lliuras moneda mallorquina.*

1.12. Moreu

DCVB, s. v. *Moreu*: «Fosc tirant a negre. Es diu del pèl dels animals grossos.»

Aquest adjectiu s'ha substantivat i el trobam registrat tant en masculí com en femení, *en Moreu, na Moreu*.

Na Pastora i Na Moreu
són bones per revoltar:
si les 'via de comprar,
les pagaria a bon preu.⁴⁷

Na Fumada diu: —Moreu,
maleït el qui no frissa:
ell ja han tocada sa missa
i es pareier encara jeu.⁴⁸

L'hem trobat consignat un sol cop a la documentació notarial adduïda:

— 1735, maig, 17. Inventari de la possessió de Son Oliver de Sant Jordi (Palma). *Ítem se ha atrobat lo bastiar siguent. Primo una egua negra qui se diu ne Fumada. Ítem altre egua quis diu **ne Moreu**.*

45 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 162, núm. 214.

46 ARM, protocol M-2369, f. 348v.

47 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 162, núm. 213.

48 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 182, núm. 567.

1.13. Moro -a

DCVB, s. v. *Moro, mora*: «Animal de color negre o molt fosc. Es diu especialment de les bèsties cavallines, bovines i de llana.»

No l'hem trobat registrat cap vegada a la documentació històrica. Nogensmenys, són usuals Moro, Mora, el gentilici Moratana i el diminutiu Moreta al document del bestiar del convent de Sant Domingo que analitzarem posteriorment (vegeu punt 3.4).

1.14. Negre -a

DCVB, s. v. *Negre, negra*: «Del color del sutge o del carbó; completament fosc.»

— 1727, febrer, 8. Inventari dels béns de Jaume Lladó (Binissalem).⁴⁹ *Ítem duas mulas pèl negra, una de edad de 14 añys y la altre de edad de 20 añys.*

— 1785, novembre, 6. Inventari de la possessió de Son Mas (Algaida).⁵⁰ *En la estable. Ítem una mula negra de edat de sinch añys y una ruca de edat de dos añys.*

— 1825, novembre, 7. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Brondo (Sant Joan).⁵¹ *Més duas [egües] de pèl negra, una clanxada de edat de quatre añys y la altre de sinch dita ne Faxuga estimades en docentas lliuras.*

82

1.15. Perla

DCVB, v. s. *Perla*: «Color gris clar amb cert matís groguenc o verdós.»

— 1814, agost, 18. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Brondo (Sant Joan).⁵² *Més altre egua de pèl color de perla, de edat de nou añys, estimada per los sobredits peritos en cantidad de quarante lliuras.*

1.16. Roig, roja

DCVB, s. v. *Roig, roja*: «Vermell amb tendència a groc o a color d'argila.»

Animal que té el pèl de color vermell fosc. La pronúncia sempre és seguint l'africació tradicional mallorquina: *rotja, rotget, rotgeta*.

49 ARM, protocol 1915, f. 15v.

50 ARM, protocol 6987, f. 133.

51 ARM, protocol R-956, f. 458.

52 ARM, protocol R-956, f. 458.

Es cavall roig me va dir,
com li donava ses faves:
—Toni, demà dematí
no duguis ses corretjades.⁵³

Na Rotja és bona mula,
jo ho he de dir an es senyor;
es caire que té millor:
que en dir-li «erri», s'atura.⁵⁴

Com va arribar a s'Aranjassa
En Roig va dir an es senyor:
—Bordoy, fé'm aquest favor,
an aqueix esclafidor,
de taiar-li una passa.⁵⁵

— 1682, gener, 8. Inventari de la possessió de s'Almudaina (Montuïri).⁵⁶ *Ítem un **mul roig clar** de edat de onsa añys. Ítem una mula rotje de edat de quinsa añys.*

— 1684. Inventari dels béns de Pere Dameto Espanyol, marquès de Bellpuig (Palma).⁵⁷ *En la stable dels cavalls. Ítem altre cavall roig dit en Xemena de sis añys. Ítem altre cavall vermell dit **en Roig**.*

— 1744, abril, 1. Inventari de Can Marc (Binissalem).⁵⁸ *En lo pati y estables. Ítem dos parells de muls somarins, lo un **pèl roitg** de deu anys, altre pèl ros de 6 anys, un negret de 12 anys y un castany de 11 anys.*

— 1818, gener, 5. Contracte d'arrendament de la possessió des Galatzó (Calvià).⁵⁹ *Una mula blava de catorze añys y altre **rotge** de nou, estimadas cent trenta lliuras.*

1.17. Ros, rossa

DCVB, s. v. *Ros, rossa*: «(Pèl o cabell) de color entre el castany clar i el groc d'or.»

Animal de coloració entre el castany clar i el groc d'or.

53 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 16, núm. 219.

54 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 18, núm. 252.

55 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 179, núm. 511.

56 ARM, protocol V-198, f. 43.

57 ARM, protocol A-789, f. 1.

58 ARM, protocol M-1999, f. 8.

59 ARM, protocol P-1405, f. 48v.

En Vermei diu an En Ros:
—Ves alerta a sa llendera,
que aquest qui mos ve darrere,
saps que és de poc piadós!
En es cap de sa llendera
hi du uns deixondidors!⁶⁰

— 1667, gener, 25. Inventari de la possessió de Tagamanent (Montuïri).⁶¹ *Ítem altre mule rossa de adat de sis anys encuxinade.*

— 1818, gener, 5. Contracte d'arrendament de la possessió des Galatzó (Calvià).⁶² *Altre [mula] rosa de cinch anys y una rotge de onse, estimades cent y cinquanta lliuras.*

— 1820, octubre, 18. Contracte d'arrendament del bestiar de Son Gual (Sant Joan).⁶³ *Més tres muls, dos de pèl negre y un de pèl ros de edat de un any evaluat cada un en vint lliuras.*

1.18. Vermell -a (vegeu: Roig, roja)

DCVB. s. v. *Vermell*: «(f. vermella) Del color de la sang arterial, de les roselles.»

84 | — 1682. Inventari de la possessió de Son Miró (Montuïri).⁶⁴ *Ítem una mula vermella vella.*

— 1762, abril, 26. Inventari de la possessió de Son Servera (Porreres).⁶⁵ *Ítem un mul aguí vermell de tres anys. Ítem altre mul aguí vermell de un any.*

— 1794, agost, 14. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Company (Montuïri).⁶⁶ *Primo una egua negra, preñys, de edad de catorse anys, altre egua blanca, de edad de nou anys, altre egua vermella, de edad de vuyt anys y altre egua negra, de edad de set anys, totas preñys de ase, estimadas per preu de trescentas trenta y cinch lliuras.*

— 1808, setembre, 6. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Nicolau (Marratxí).⁶⁷ *Ítem un perell de mulas, una vermella de edad de sinch anys y la altre castaña de vuyt anys, ab sos coxins y cadenas, estimadas per los dits, doscentas y vint lliuras.*

60 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 180, núm. 528.

61 ARM, protocol 4600, f. 296.

62 ARM, protocol P-1405, f. 48v.

63 ARM, protocol 5959, f. 96v.

64 ARM, protocol V-198, f. 191.

65 ARM, protocol M-2086, f. 133.

66 ARM, protocol T-1008, f. 77.

67 ARM, protocol S-1414, f. 476.

1.19. Altres colors

Alguns documents posen de manifest la meticulositat amb què eren descrits els animals. El color del pèl moltes vegades és apreciat amb alguna tonalitat cromàtica; així, trobam castany clar i castany fosc; roig clar i roig fosc; roja fumada; roja melada;⁶⁸ negre fumat; pèl brut.

— 1682, gener, 8. Inventari de la possessió de s'Almudaina (Montuiri).⁶⁹ *Ítem un **mul roig clar** de edat de onsa anys. Ítem una **mula rotje** de edat de quinsa anys. Ítem una mula rotje castany de edat de quatre anys.*

— 1684. Inventari de la possessió de s'Heretat (Bunyola).⁷⁰ *Ítem dos muls de carro, que llauren, de edat de setza anys cada un, un stelat negra y lo altre **roig fosch**.*

— 1684. Inventari de la possessió de Son Espanyol (Palma).⁷¹ *Ítem una **mula rotga fumade**, foguetjade de un peu, de edat de sinc anys.*

— 1726. Contracte d'arrendament de la possessió de Cugulutx (Llucmajor).⁷² *Ítem una mula eguina memant, **pèl roig clar**, estimada vint y una lliura. Ítem tres muls eguins de edat de 1 any quiscun, un pèl roig, lo altre pèl negre fumat y lo altre negre y el morro ros, estimats sinquanta sinch lliures.*

— 1744. Contracte d'arrendament de la possessió de Massanella (Mancor).⁷³ *Ítem altre parell de **mulas pèl castany clar**, somarines, la una de 5 anys y la altre de 6 ab ses cadenas y encoxinades. Ítem altre parell de mulas, una pèl castany fosc y la altre clar, una de 7 anys y la altre de 12 ab ses cadenas, encuxinades.*

— 1664, febrer, 13. Inventari de la possessió de Son Sales (Marratxí).⁷⁴ *En la estable de la dita possessió. Ítem tres eguas, una pèl rotge care blanca, la altra **rotge melada** y la altre blanca ab una poltra estelada negra.*

— 1820, octubre, 18. Contracte d'arrendament del bestiar de la possessió de Son Gual (Sant Joan).⁷⁵ *Més tres mulas agines de un any quiscuna, duas de **pèl negre ab fasumia rotge** y las altres igual de **pèl negre ab fasumia blanque**, evaluadas quiscuna en trenta lliuras.*

— 1741. Inventari dels béns de Gaspar Puigdorfila Dameto (Palma).⁷⁶ *En lo estable. Primo una mula de sis anys, **pèl negre sombras blancas**, ab se guarnició y sella usat, ab se brilla y*

68 DCVB, s. v. Melat, -ada: «Que té color o aparença de mel».

69 ARM, protocol V-198, f. 43.

70 ARM, protocol A-789, f. 1.

71 ARM, protocol A-789, f. 1.

72 ARM, protocol M-1968, f. 175.

73 ARM, protocol 2019, f. 132.

74 ARM, protocol M-975, f. 413.

75 ARM, protocol 5959, f. 96v.

76 ARM, protocol S-1403, f. 76.

*cabesadas usadas. Més una mula de tres anys, **pèl negre sombras rotges**, ab se guarnició de lama usada, ab se brilla y cabesadas usadas.*

— 1746, maig 30. Inventari de la possessió de Son Colam (Palma).⁷⁷ *Ítem una egua rotja de edat de deu anys, ab un **mul roig ombas blancas** de este any y una mula rotje castaña de este any y un mul estelat de este any.*

A través d'una metàfora cromàtica (pèl all i vinagre,⁷⁸ pèl de mostel, pèl de rata, pèl de miloca, pèl d'oronella, pèl gris estornellesc, etc.) es descriu el tret rellevant que ajuda a detectar-ne la motivació.⁷⁹ Vegem alguns d'aquests registres localitzats a la documentació històrica:

— 1684. Inventari de la possessió de Bellpuig (Artà).⁸⁰ *En la boal y clasta de la dita possessió. Ítem vuyt eguas grossas, ço és, dos rotgas, quatre pèl negre, una grisa y una **pèl ay y vinagre**.*

— 1700. Inventari dels béns de Nicolau Fullana (Campos).⁸¹ *Ítem una **egua color de ay y vinagre**, bruta, de circa 13 o 14 anys.*

— 1701. Inventari de la possessió de Son Toni Coll (Montuiri).⁸² *Ítem un cavall de circa deu anys de **pèl ay y vinagre**.*

86 | — 1735, maig, 17. Inventari de la possessió de Son Oliver (Palma).⁸³ *Ítem altre **egua oli vinagre** de 8 anys.*

— 1704. Inventari de la possessió de Son Trobat de la Font (Algaida).⁸⁴ *Ítem una poltre de quatre anys de pèl roig, una pollina de dos anys pèl negre, altre pollina de un any **pèl de mostel** y un pollí de 1 any de pèl negre.*

— 1739, març, 18. Inventari de la possessió de Son Mas (Llorito).⁸⁵ *Ítem en lo stabla. Ítem dos **mulas pèl de rata**, equinas, de edat de sinch anys.*

77 ARM, protocol LL-466, f. 315.

78 El DCVB, s. v. Cavall: «Cavall sal-i vinagre: el que és de color gris.»

79 A la ruralia mallorquina és usual aquesta aplicació metafòrica. La dècada de 1980, vaig recollir de viva veu, a la localitat de Sant Joan, la descripció del color d'un conill com a «color de Sant Francesc», o sia, del color de l'hàbit de l'orde dels franciscans. Som del parer que dues de les sinonímies, «peix de Sant Francesc» i «hermano», utilitzades popularment per identificar el peix quetsémper (*Synodus saurus* L.), que a les Balears té catorze significants diferents, fan al·lusió al color gris semblant a l'hàbit d'aquest orde monàstic (vegeu: DURAN 2007, 288; VENY 2007, 127). A la nostra infantesa, a l'entorn familiar de Palma, eren usuals les expressions: «color d'ala de mosca» i «color d'empenta de frare» per indicar que els marioños o camises havien de passar per les piques de rentar.

80 ARM, protocol A-789, f. 1.

81 ARM, protocol 5725, f. 220.

82 ARM, protocol 5734, f. 11.

83 ARM, protocol 4613, f. 218.

84 ARM, protocol 5734, f. 24.

85 ARM, protocol 3726, f. (sens foliar).

— 1621, abril, 18. Inventari de la possessió les Males Cases (Llucmajor).⁸⁶ *Ítem duas mulas, una de sinch añys y l'altre de deu añys, una **pèl de orenella** y l'altre rosa.*

— 1668, setembre, 10. Estims de la possessió de Son Amar (Bunyola).⁸⁷ *Ítem altre mula **pèl de rata**, de edat de [en blanc] stimada 54 lliuras. Ítem altre mula somerina de pèl de orenilla, de edat de set añys vel circa, sinquante duas lliures.*

— 1674, febrer, 21. Inventari de la possessió de Biniatzar (Bunyola).⁸⁸ *En la estable de dita possessió. Primo un parell, ço és, un mul fill de egua, **color de miloca**, de edat de deu añys y una mula negre somerina de edat de dotze añys ab sos cuxins y cadenas. En la cl— 1666. Inventari de la possessió de Son Claret (Muro).⁸⁹ *Ítem altre **egua de pèl gris estornellesca**, de edat de 3 añys. Ítem una poltra de pèl de miloca de edat de 3 añys.**

Adesiara trobam registres d'animals de pèl brut. Sembla que aquesta aplicació metafòrica fa al·lusió als animals de color fosc, que tenen tendència a negre, que no són de color viu.

— 658, abril, 27. Inventari de la possessió d'Hortella (Sant Joan).⁹⁰ *En la establa de dita casa. Ítem una poltra de 3 anys **pèl brut**.*

— 1665. Inventari de la possessió de Montblanc (Maria).⁹¹ *Bestiar gros. Ítem una **egua bruta**, de 10 añys ab una pollina mamant y una poltra de 2 añys, **bruta**, tot estimat en 110 lliuras.*

— 1724. Contracte d'arrendament de la possessió de Cugulutx (Llucmajor).⁹² *Primo una **egua pèl brut** de set añys estimade sexanta lliuras.*

2. CARACTERÍSTIQUES FÍSQUES

El ventall de les característiques físiques abraça des de les taques al cos dels animals fins als defectes físics, com és ara tort, cec, coix, etc. Vegem-ne alguns exemples —la relació no és exhaustiva— registrats a la documentació notarial:

86 ARM, protocol M-1176, f. 198.

87 ARM, protocol R-402, f. 186.

88 ARM, protocol M-975, f. 423.

89 ARM, protocol A-692, f. 213.

90 ARM, protocol 648, f. 404.

91 ARM, protocol 666, f. 176.

92 ARM, protocol M-1968, f. 31v.

2.1. Airat -ada

Sembla que fa al·lusió a l'animal amb algunes clapes o taques de distinta coloració que la resta del cos. El nom «na Tacada» que porta l'animal en el registre que veurem a continuació sembla que així ho indica:

— 1667. Inventari de la possessió de Tagamanent (Montuïri).⁹³ *En la estable dins la clasta. Ítem altre mule grisa ayrade, dita ne Tacade, de adat de dotse anys.*

2.2. Bragat -ada / Braguerat -ada

DCVB, s. v. *Bragat, -ada*: «Animal que té la bragadura de color diferent de la resta del cos.»

DCVB, s. v. *Braguerat, ada*: «Que té el ventre de color diferent de la resta del cos (Basse-lla)».

Així, doncs, ambdós adjectius fan referència als animals que tenen l'entrecreix o bragadura de diferent color de la resta del cos.

— 1528, març. Inventari de la possessió de Sa Bastida (Sant Joan).⁹⁴ *Ítem una altra ego bregade de temps de set anys.*

88 | — 1656. Inventari de la possessió de Son Comelles (Montuïri).⁹⁵ *En la stable. Ítem altre egua bragada, care blanca, de circa 14 anys.*

— 1605, març, 16. Inventari de la possessió de Maçana (Campanet).⁹⁶ *Primo dues egos une rotge abreguerade y l'altre gelada y una poltra negra y un pollí de un any.*

— 1746, maig, 30. Inventari de la possessió de Son Bauçà (Palma).⁹⁷ *Ítem una egua negra de catorce anys dita ne Reüllla, abreguerada. Ítem una somera gelada abreguerada de edat de set anys. Ítem altre somera negra abreguerada, de deu anys, dita ne Corva.*

2.3. Cec, cega (vegeu: Orb -a)

DCVB, s. v. *Cec, cega*: «Mancat del sentit de la vista».

— 1825, novembre, 7. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Brondo (Sant Joan).⁹⁸ *Més una mula de edat de setse anys, cega, ab son coxi y cadena y una somera de pèl*

93 ARM, protocol 4600, f. 296.

94 Bausà Roig, Josep (2000). «La Cavalleria i el Puig de Sa Bastida.» A: Sant Joan, una vila set vegades centenària (1300-2000). Col·lectiu Teranyines: Monografies Santjoaneres, 11. Pàg. 140.

95 ARM, protocol B-674, f. 198v.

96 ARM, protocol A-517, f. 18.

97 ARM, protocol LL-466, f. 315.

98 ARM, protocol R-956, f. 458.

ros, de edat de catorse anys, estimadas de per junt per dits peritos en trenta lliuras.

2.4. Clenxat - ada

DCVB, s. v. *Clenxat*, -ada: «(Cavall) que té una clapa llarguera blanca en el front i la cara.»

— 1735, maig, 17. Inventari de la possessió de Son Oliver de Sant Jordi (Palma).⁹⁹ *Ítem altre egua negra amb una clanxa a la cara de 10 anys. Ítem un cavall roig de dos anys ab una clanxe.*

— 1809. Contracte d'arrendament de la possessió des Fangar (Manacor).¹⁰⁰ *Una poltra vermella seclenxada de edat de quatre anys dita ne Vermella per preu de cent lliuras y esta és la de dit señor don Fernando, que deureu vosaltres dits conductors tenir en lloch de barquera, mantenir los nadissos mascles fins a dos anys y las famellas fins a tres anys, per estar axí convengut y acordad entre nosaltres. Altre poltra negra estrellada, dita ne Llista de edat de tres anys, per preu de cent lliures y altre poltra negra clanxade ab dos peus blanchs, dita ne Bruta, de edat de tres anys, per preu de cinquante lliuras.*

— 1829, desembre, 18. Contracte d'arrendament de la possessió de Sa Bastida (Sant Joan).¹⁰¹ *Estims de eguas. Primo quatre eguas, a saber, una de pèl negra clenxada, de edat de quinze anys, altre de pèl negre de edat de cinch anys, altre rotge també de cinch anys y la altre negre de edat de tretze anys, estimades de per junt en docentes y vint lliuras.*

2.5. Coix -a

DCVB, s. v. *Coix -a*: «Que camina malament.»

—1620, agost, 12. Inventari de la possessió de Son Morlà (Porreres).¹⁰² *Dins la estable. Ítem un rossí de pèl roig, de hedat de sirca set anys, coxo, lo que ha més de dos mesos que no és axit de la estable y esser coxo y no porer caminar.*

— 1678. Inventari de la possessió de s'Alqueria d'Avall (Bunyola).¹⁰³ *Ítem altre mul somerí coxo, de edat circa deu anys.*

2.6. Esmalucat -ada / Desmalucat -ada

DCVB, s. v. *Maluc*: «Os de l'anca de les bísties, i per extensió de les persones.»

99 ARM, protocol 4613, f. 218.

100 ARM, protocol 2271, f. 432.

101 ARM, protocol 5972, f. 146.

102 ARM, protocol 3230, f. 258.

103 ARM, protocol M-975, f. 469.

Aquest mot ha desaparegut de la parla del territori insular, suplantat per anca, així, d'una persona amb uns bons malucs, deim que té unes bones anques o unes anques grosses. La documentació històrica relacionada amb els estims del bestiar atesta aquest mot, vigorós en aquella època i actualment desaparegut de la nostra parla quotidiana. És el cas d'aquesta egua, que el document precisa que estava *esmalucada*, o sia, que tenia un defecte al maluc.

— 1750. Inventari de la possessió de Son Picornell (Montuïri).¹⁰⁴ *Estims de bastiar et alias de dita possessió. Primo una **egua esmelucada**, pèl roig castany ab estel al front, de edat de vuyt anys estimada 55 lliuras.*

2.7. Estelat -ada

DCVB, s. v. *Estelat, -ada*: «Animal que té un estel o taca blanca en el front.»

— 1656. Inventari de la possessió de Son Comelles (Montuïri).¹⁰⁵ *Primo una **egua rotja stelada** de edat de circa 13 anys. Ítem altre **egua rotja steleda** ab dos peus blancs de circa 7 anys.*

— 1735, maig, 17. Inventari de la possessió de Son Oliver de Sant Jordi (Palma).¹⁰⁶ *Ítem altre egua quis diu ne Rotja ab un **estel** a la cara. Ítem una poltra negra de tres anys ab tres peus blancs y un estel. Ítem altre poltra negra de dos anys ab un peu blanc y **estelada**.*

— 1812. Contracte d'arrendament de la possessió de l'Heretat (Capdepera).¹⁰⁷ *Primo teniu rebut un rosí pèl negre i un **mul estelat pèl roig** estimat tot setante lliuras.*

— 1814, agost, 18. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Brondo (Sant Joan).¹⁰⁸ *Més una poltre de **pèl negre estelade**, de edat de tres anys, estimada per dits peritos en cantidat de cent lliuras.*

2.8. Estrellat -ada

DCVB, s. v. *Estrellat, -ada*: «(Animal) que té una clapa blanca en el front. “Conill estrellat”; “cavall estrellat”.»

— 1809. Contracte d'arrendament de la possessió des Fangar (Manacor).¹⁰⁹ *Altre **poltra negra estrellada**, dita ne Llesta de edad de tres anys, per preu de cent lliures y altre poltra*

104 ARM, protocol T-362, f. 68.

105 ARM, protocol B-674, f. 198v.

106 ARM, protocol 4613, f. 218.

107 ARM, protocol 2275, f. 206.

108 ARM, protocol R-956, f. 226.

109 ARM, protocol 2271, f. 432.

negra, clanxade ab dos peus blanchs, dita ne Bruta, de edad de tres aˆnys per preu de cinquante lliuras.

2.9. Morralb -a

DCVB, s. v. *Alb, alba*: «Blanc.»

Animal que té el morro blanc. Solament l'hem trobat consignat un sol cop, en una de les egües de la guarda de Son Brondo (Sant Joan):

— 1825, novembre, 7. Contracte d'arrendament de la possessió de Son Brondo (Sant Joan).¹¹⁰ *Més duas [egües], una de **pèl negre estelada y morrauba**, de edat de nou aˆnys y la altre rotje, de edat de sis aˆnys dita ne Grogue, estimades per los antedits peritos en cent setanta y sinch lliuras.*

2.10. Orb -a (vegeu: Cec, cega)

DCVB, s. v. **Orb, orba**: «Mancat de la vista.»

— 1732. Encants de la possessió de Son TriHo (Palma).¹¹¹ *Ítem una **egua orba** ab un pollí, a Pere Josep Cañellas, prop dels Masells, vint lliuras dich.*

| 91 |

2.11. Pigat -ada

DCVB, s. v. *Pigat, -ada*: «Pigallós.»

— 1528, març. Inventari de la possessió de Sa Bastida (Sant Joan).¹¹² *Ítem altra **ego blancha pigada** de set anys.*

— 1614, agost 24. Inventari de la possessió de Son Lledonet (Campos).¹¹³ *Ítem un **cavall roig pigat** de 16 anys.*

— 1735, maig, 17. Inventari de la possessió de Son Oliver de Sant Jordi (Palma).¹¹⁴ *Ítem altre **egua dita ne Piga**.*

110 ARM, protocol R-956, f. 458.

111 ARM, protocol 3550, f. 194.

112 Bausà Roig, Josep (2000). «La Cavalleria i el Puig de Sa Bastida.» A: Sant Joan, una vila set vegades centenària (1300-2000). Col·lectiu Teranyines: Monografies Santjoaneres, 11. Pàg. 140.

113 ARM, protocol M-1176, f. 351.

114 ARM, protocol 4613, f. 218.

2.12. Rodat -ada

DCVB, s. v. *Rodat*, -ada: «(Animal cavallí) que té taques rodonenques i més fosques que la resta del pèl.»

— 1656, febrer, 8. Inventari de la possessió de Son Comelles (Montuïri).¹¹⁵ *Ítem altre egua rodada dita na Puig de circa 9 añys.*

— 1658, febrer, 17. Inventari dels béns de Jaume Juan Julià (Palma).¹¹⁶ *En la establa segona. Ítem un cavall rodad de edat de set añys, bo.*

2.13. Tort -a

DCVB, s. v. *Tort -a*: «Borni, mancat d'un ull.»

— 1753. Inventari de la possessió de les Algorfes (Calvià).¹¹⁷ *Ítem un cavall tort de un ull, pèl roig castañ, de edat de [en blanc] añys ab se cadena y cabestre, bo y rebedor, estimat quaranta set lliuras.*

— 1802, abril, 6. Inventari dels béns de Joan Vanrell Cirer (Palma).¹¹⁸ *Ítem dos muls de carro, lo un roig de edat de onze añys y lo altre pèl gris, de edad de catorze añys, tort de un ull.*

3. ELS NOMS DEL BESTIAR DE LES POSSESSIONS

En aquest apartat transcriurem una sèrie de registres en què podem copsar la frondositat onomàstica referent al bestiar que atresoren els documents notarials relatius als inventaris postmortem i els contractes d'arrendament de les possessions:

— 1667. Inventari de la possessió de Tagamanent (Montuïri).¹¹⁹ *En la estable dins la clasta. Ítem una mula negra dita ne Sitja, de adat de quatre añys, encuxinade. Ítem altre mule rossa, de adat de sis añys, encuxinade. Ítem altre mule dita ne Mulina, grisa, de adat de sis añys, encuxinade. Ítem una mula rotja de devuyt añys. Ítem altre mule rotje castanye, de sinch añys, encuxinade. Ítem altre mule grisa ayrade, dita ne Tacade, de adat de dotse añys. Ítem altre mule rotje dita ne Picarola, de adat de tres añys, encuxinada. Ítem una somera dita ne Curta, jalade, de adat de quinsa añys ab alberdà y arganells.*

— 1730. Inventari de la possessió de Son Puig (Valldemossa).¹²⁰ *Estims de dita pocessió. Primo duas mulas, esto és, ne Ferrera de deu añys y ne Peluda de sis añys, estimades noranta*

115 ARM, protocol G-411, f. 110.

116 ARM, protocol B-674, f. 277.

117 ARM, protocol 4416, f. 47.

118 ARM, protocol 5930, f. 154.

119 ARM, protocol 4600, f. 296.

120 ARM, protocol M-1964, f. 56.

y duas lliuras. Ítem duas mulas, esto és, **ne Cova blanca** de tretze añys y **ne Petita** de deu añys, estimades sinquante y vuit lliuras. Ítem altres duas mulas, ço és, **ne Estelada** del carro, de setze añys y **ne Dos pèls**, de dotze añys, estimades sinquanta y sinch lliuras.

— 1790. Contracte d'arrendament de la possessió de sa Teulera (Palma).¹²¹ *Estims de bestiar: Primo duas eguas, una dita **ne Xembonet**, de edat de deset añys y la altre dita **ne Sufnera**, de edat de quinse añys, estimada per Pera Pujol y per Antoni Llinàs, tots del terme, en sexante y cinch lliuras. Més una **egua dita ne Muntanera**, de edat de onze añys y una poltra, filla de **ne Mostela**, de tres añys, apreciades per Rafel Salas y Miquel Castelló del terme, cent y vint lliuras. Més dos eguas, una dita **ne Eubeña**, de edad de quinze añys y la altre dita **ne Bovet**, de deset añys, estimadas per los dits Pujol y Llinàs, del terme. Més dues eguas, una filla de **ne Frare**, de edad de vuyt añys y la altra dita **ne Oliva**, de tretse añys, estimadas per dits Pujol y Casteyó del terme, cent y setze lliuras.*

— 1809. Contracte d'arrendament de la possessió des Fangar (Manacor).¹²² *Estims de bestiar: Més tenui rebut quatre eguas de nombre y una que és a mitges ab el señor don Fernando Truyols mon fill, esto és, una egua negra cara blanca ab los quatre peus blanchs, dita **ne Sufnera** per preu de vint y cinch lliures. Altre egua negra cara blanca dita **ne Mostela** de edad de dotze anys per preu de mil y sinch lliures. Una poltra vermella seclenxada de edad de quatre anys dita **ne Vermella** per preu de cent lliuras y esta és la de dit señor don Fernando, que deureu vosaltres dicts conductors tenir en lloch de barquera, mantenir los nadissos mascles fins a dos añys y las famellas fins a tres anys, per estar axí convengut y acordad entre nosaltres. Altre poltra negra estrellada dita **ne Llesta** de edad de tres añys per preu de cent lliures y altre poltra negra clanxade ab dos peus blanchs dita **ne Bruta** de edad de tres añys per preu de cinquante lliuras.*

4. LLIBRE DEL BESTIAR DEL CONVENT DE SANT DOMINGO. ASSAIG DE CLASSIFICACIÓ

Així doncs, una vegada vist el sistema nominatiu utilitzat tradicionalment per identificar el bestiar, passarem a analitzar el document que ens ocupa, el qual registra tots els noms del bestiar propietat del convent de Sant Domingo del període 1787-1820. Del buidatge del document hem intentat fer una classificació semàntica del repertori, atès que resulta més interessant que una mera ordenació de tipus formal.

4.1. Color del pèl. Freqüències i relació de noms

Tenim un total de 34 noms diferents que corresponen a 66 caps de bestiar. 26 són simples i 8 composts. Pel que fa a la freqüència, tenim en primer lloc el nom Roig/Roja, amb 16

¹²¹ ARM protocol R-956, f. 26.

¹²² ARM, protocol 2271, f. 432.

ocurrències (8 Roja, 3 Roig, 2 Roget, 1 Rogeta, 1 Roja castanya, 1 Roja vermella). En segon lloc, el nom Fumat/Fumada, amb 14 ocurrències (8 Fumada, 3 Fumat, 1 Fumadeta, 1 Fumat, 1 Fumat blau). En tercer lloc, el nom Ros/Rossa, amb 10 ocurrències (7 Rossa, 1 Ros, 1 Rossa vella, 1 Rosseta). Cinc ocurrències del nom Blau/Blava (3 Blava, 1 Blau, 1 Blau sanat). Cinc ocurrències del nom Moreu (4 Moreu, 1 Moreu llarga). Quatre ocurrències del nom Gelat/Gelada (1 Gelada, 1 Gelat, 1 Gelat vell, 1 Geladeta). Quatre ocurrències del nom Moro/Mora (Moro, Mora, Moreta, Moretana). Tres ocurrències del nom Perlo/Perla (2 Perlo, 1 Perla). Dues ocurrències del nom Groga. Una ocurrència del nom Grisa. I una ocurrència del nom Vermella.

Blau

Nom d'un mul de treball, d'onze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Blau sanat

Nom compost amb un determinant físic.

Nom d'un mul de treball, castrat, d'onze anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1819.

Blava

Nom d'una mula de treball, de sis anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796. Nom d'una mula de treball, de deu anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796. Nom d'una somera, de setze anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Fumada

Nom d'una mula de treball, de deu anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de deu anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de quinze anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796. Nom d'una mula de treball, de sis anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796. Nom d'una mula de treball, de dotze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796. Nom d'una mula de treball, de nou anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796. Nom d'una mula de treball, de vuit anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796. Nom d'una somera, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Fumadeta

El diminutiu s'explica per la joventut de l'animal.

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1797.

Fumat

Nom d'un mul de treball, de nou anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1797. Nom d'un mul de treball, de nou anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797. Nom d'un mul de treball, de tres anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1798.

Fumat blau

Nom compost amb un matís cromàtic.

Nom d'un mul de treball, d'onze anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1798.

Fumat jove

Nom compost amb un determinant cronològic.

Nom d'un mul de treball, de dos anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1798.

Gelada

Nom d'una somera de treball, d'onze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Geladeta

El diminutiu s'explica per la joventut de l'animal, respecte de Gelada, esmentada anteriorment.

Nom d'una somera de treball, de set anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Gelat

Nom d'un ase de treball, sense precisar-ne l'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796.

Gelat vell

Nom compost amb un determinant cronològic.

Nom d'un ase de treball, sense precisar-ne l'edat, de Son Cigala (Palma) el 1800.

Grisa

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Palma) el 1798.

Groga

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795. Nom d'una egua, d'onze anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1795.

Mora

Femení de moro.

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796.

Moreta

Diminutiu de mora.

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1815.

Moretana

Moratana al document.

Nom d'una mula de treball, de tres anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1803.

Moro

DCVB, s. v. *Moro, mora*: «Animal de color negre o molt fosc. Es diu especialment de les bèsties cavallines, bovines i de llana.»

Nom d'un mul de treball, de sis anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797. Nom d'un mul de treball, de cinc anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1808.

Moreu

Totes les ocurrencies són d'animals femella.

Nom d'una egua, de sis anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1795. Nom d'una mula de treball, de devuit anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796. Nom d'una mula de treball, sense precisar-ne l'edat, de Son Gallard (Palma) el 1798. Nom d'una egua, de tretze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1798.

Moreu llarga

Nom compost amb un determinant físic.

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1820.

Negre

Nom d'un mul de treball, de quatre anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1816.

Perla

Nom d'una egua, de catorze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

Perlo

Masculinització de perla.

Nom d'un mul de treball, de devuit anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1809. Nom d'un mul de treball, de set anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1813.

Roget

Nom d'un mul de treball, de tres anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1797. Nom d'un mul de treball, de catorze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1798.

Rogeta

Nom d'una mula de treball, de vint-i-tres anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796.

Roig

Nom d'un mul de treball, de nou anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1797. Nom d'un mul de treball, de setze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797. Nom d'un mul de treball, de catorze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Roja

Nom d'una egua, de vuit anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795. Nom d'una mula de treball, de nou anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de nou anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de quinze anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796. Nom d'una mula de treball,

de set anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1797. Nom d'una mula de treball, de nou anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1797. Nom d'una mula de treball, de vint-i-quatre anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1797. Nom d'una mula de treball, de nou anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1799.

Roja castanya

Nom compost amb un matís cromàtic.

Nom d'una mula de treball, de nou anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1819.

Roja vermella

Nom compost amb un matís cromàtic.

Nom d'una mula de treball, de deu anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1819.

Ros

Nom d'un mul de treball, de sis anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1815.

Rossa

És popularíssima aquesta expressió: «No hi bovetgis, amb Na Rossa, que no te tir qualche coça» (Llull 2008, 256).

Nom d'una mula de treball, de vuit anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de dotze anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de vint anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de dotze anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796. Nom d'una mula de treball, de vuit anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796. Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796. Nom d'una mula de treball, de tres anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796.

Rossa vella

Nom compost amb un determinant cronològic.

Nom d'una mula de treball, de devuit anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1820.

Rosseta

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1798.

Vermella

Nom d'una mula de treball, de tres anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1816.

4.2. Altres particularitats físiques. Freqüències i relació de noms

Tenim un total de 30 noms diferents que corresponen a 43 caps de bestiar. 26 són simples i 4 composts. Pel que fa a la freqüència, tenim en primer lloc el nom Menuda, amb 7 ocurrences; Peluda, amb 3; Clenxa, 2; Estelada, 2; Estufada, 2; Monya, 2; Prima, 2. Amb una ocurrencia: Bragada, Capet, Carablanca, Cerregó, Cerro, Curta, Egueta, Estelat, Esteloi, Grossa, Llarga, Menut, Pèl Curt, Pelada, Petit, Petita, Peublanc, Poltra, Reülla, Sanat, Sanat ros, Someri, Somerina.

Bragada

Nom d'una egua, de la guarda de Son Costa (Montuïri), morta el 1795.

Capet

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1801.

| 99 |

Carablanca

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1796.

Cerregó (Vegeu: Cerro)

Serregó al document. El diminutiu s'explica per la joventut de l'animal.

Nom d'una egua, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1800.

Cerro

DCVB, s. v. *Cerro*: «1. Floca de cotó, llana, cànem o lli, ja pentinada i neta, a punt d'esser filada amb la filosa. [...] 2. Cabellera embullada, mal pentinada (Menorca).» *Serro* al document. Aquest nom ens recorda una antiga activitat artesanal actualment periclitada: el filar. La popularitat d'aquesta floca estufada, a punt de filar, ha generat alguns noms. Els pescadors de Deià identifiquen amb aquest substantiu una espècie d'alga submarina, la qual comença a aparèixer a finals de l'estiu. La segona accepció registrada al DCVB tal ve-

gada és la motivació del malnom Serregot, localitzat a Montuïri,¹²³ i el nom de dues egües, *na Serro* i *na Serregó*, de la guarda de la possessió de Son Costa (Montuïri).

Renouera, renouera
sempre vas portant raons,
més valdria que filasses,
que es serros van p'es racons.¹²⁴

Més val anar a jornal,
patir fred i gonyar ferro
que haver de passetjar es serro
pes portal i murmurar.¹²⁵

— 1750, gener, 29. Inventari dels béns de Gabriel Canyellas, mercader (Palma).¹²⁶ *Ítem dos lliuras de fil per cosir ya blanch y una lliura de fil foraster en cerro. Ítem trente sis lliuras de càñom en cerro y trenta y nou lliuras de lli en mas.*

Nom d'una egua, de desset anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

Clenxa

100

Nom d'una egua, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1795. Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1804.

Curta

Nom d'una somera de treball, de cinc anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Egueta

Nom d'una egua, de set anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

Estelada

Nom d'una egua, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1795. Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1796.

123 El llibre de defuncions de 1875-1893 de l'Arxiu Parroquial de Montuïri, custodiat a l'Arxiu Diocesà de Mallorca, registra Margalida Ribas Socias, Sarregot, fadrina, morta el 1878 (ADM, I/65-D/40).

124 Ginard Bauçà, Rafel (1967). Cançoner popular de Mallorca, volum II, pàg. 388, núm. 716.

125 Julià Sastre, Joan (1982). Porreres. Coses d'altre temps. Palma de Mallorca. Pàg. 21.

126 ARM, protocol T-362, f. 68.

Estelat

Nom d'un mul de treball, de tres anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1813.

Esteloi

Derivat d'estel amb l'addició del sufix diminutiu -oi.

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1802.

Estufada

Nom d'una egua, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795. Nom d'una mula de treball, de tres anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1801.

Grossa

Nom d'una mula de treball, de tretze anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1814.

Llarga

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1813.

| 101 |

Menuda

Nom d'una egua de treball de Son Gallard el 1799. Nom d'una mula de treball, de quinze anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de deu anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de deu anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796. Nom d'una mula de treball, d'onze anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1799. Nom d'una somera, de sis anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Menut

Nom d'un mul de treball, de desset anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Monya

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de sis anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1801.

Pèl Curt

Nom compost.

Nom d'una mula de treball, de vint anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796.

Pelada

Nom d'una mula de treball, de nou anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1801.

Peluda

Nom d'una mula de treball, de desset anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1807. Nom d'una somera de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809. Nom d'una somera de treball, de cinc anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1811.

Petit

Nom d'un mul de treball, de dos anys d'edat, de la possessió de Son Costa (Montuïri) el 1810.

Petita

Nom d'una mula de treball, de vint-i-dos anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1801.

Peublanc

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1817.

Poltra

Nom d'una mula de treball, de cinc anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1797.

Prima

Nom d'una mula de treball, d'onze anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de nou anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796.

Reülla

DCVB, s. v. *Rull*: «Floc de cabells o pèls caragolats.»

Nom d'una egua, de vuit anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

Sanat

DCVB, s. v. *Sanat*: «Castrat.»

Nom d'un mul de treball, de dotze anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796.

Sanat ros

Nom compost amb un determinant cromàtic.

Nom d'un mul de treball, castrat, de dotze anys d'edat, de Son Frau (Palma) el 1819.

Somerí

Mul fill de cavall i de somera.

Nom d'un mul de treball, de dos anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1816.

Somerina

Mula filla de cavall i de somera.

Nom d'una mula de treball, de tres anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797.

4.3. Defectes o virtuts. Freqüències i relació de noms

Tenim un total de 21 noms diferents, tots ells simples, que corresponen a 32 caps de bestiar. Pel que fa a la freqüència, tenim en primer lloc el nom Gallarda, amb 6 ocurrencies; Bufona, amb 4; Llesta, 3; Valenta, 2. Amb una ocurrencia: Arromangada, Bona, Brivona, Burba, Falaguera, Feixuga, Feresta, Hermosa, Llambrins, Lleugera, Llosca, Maniaga, Reme-rol, Salvatge, Tardana, Valent, Venturosa.

Arromangada

DCVB, s. v. *Arromangat*, *-ada*: «Resolt a obrar enèrgicament o amb vivesa.»

Nom d'una egua, de tretze anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1795. Nom d'una mula de treball, sense precisar-ne l'edat, de Son Gallard (Palma) el 1797.

Bona

Nom d'una mula de treball, de dotze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796.

Brivona

DCVB, s. v. *Brivó*, *-ona*: «Persona polissona, mal intencionada.»

Nom d'una egua, de set anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

Bufona

DCVB, s. v. *Buñó*, *-ona*: «Graciós, agradable de veure (Cat.).»

Vet ací una retrodatació de l'adjectiu *bufó* en el mateix sentit que l'utilitzat al continent, inusual avui en mallorquí.

Nom d'una egua, de desset anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1795.

Nom d'una egua, de deu anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

Nom d'una mula de treball, de sis anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1796. Nom d'una somera, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Burba

104 | DCVB, s. v. *Burba*: «Persona inepta, curta d'enteniment, inútil (Llucmajor). “Ets una burba!”» Es diu *esburbat*, *-ada* a una persona mancada d'atenció a la cosa que fa; que obra sense miraments.

Nom d'una mula de treball, sense precisar-ne l'edat, de Son Cigala (Palma) el 1798.

Falaguera

DCVB, s. v. *Falaguer*, *-era*: «Àgil, que es mou o obra amb promptitud.»

Nom d'una somera, de dotze anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Feixuga

DCVB, s. v. *Feixuc*, *-uga*: «Mancat d'agilitat; que es mou difícilment; que corre menys del que caldria.»

Nom d'una egua, de tretze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1798.

Feresta

DCVB, s. v. *Ferest*, *-esta*: «Terrible, que fa por.»

Nom d'una egua, de desset anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1803.

Gallarda

DCVB, s. v. *Gallard*, *-arda*: «Ben plantat, d'aspecte sa i vigorós.»

Bona nit, tancau les portes;
bona nit, tancau-les bé,
que les alhotes gallardes
han de mester guardar bé.¹²⁷

Nom d'una mula de treball, de cinc anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de deu anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1796. Nom d'una mula de treball, de deu anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796. Nom d'una mula de treball, de tres anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1796. Nom d'una mula de treball, de set anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1798. Nom d'una somera, de quinze anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxi) el 1809.

Hermosa

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1815.

| 105 |

Llambrins

DCVB, s. v. *Llambriner*, *-era*: «Lleuger, àgil de moviments.»

Nom d'una egua, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1806.

Llesta

Nom d'una egua, de dotze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1797. Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1806.

Lleugera

Variants gràfiques *Jugera* i *Geugera*.

Nom d'una egua, de catorze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

127 DCVB, s. v. *Gallard*, *-arda*.

Llosca

DCVB, s. v. *Llosco*, *llosca*: «Molt curt de vista; que no hi veu sinó de molt prop.»

Nom d'una egua, d'onze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1813.

Maniaga

Femení de *maniac* (maniàtic, que té manies). És força conegut en el món rural que les bísties tenen un determinat comportament, com és ara donar barram a la menjadora, gratar amb les potes anteriors, treure la palla de la menjadora..., és popularíssima sobre aquesta qüestió la vella sentència: «Qui vol bístia sense vici, que vagi a peu».

Can Maniac és un topònim documentat a Sant Joan el 1719.

El rei d'Espanya ha sabut
que vós éreu maniaga
veniu d'aquella nissaga
casta de morro pelut.¹²⁸

— 1746, maig, 30. Inventari de la possessió de Son Bauçà (Palma).¹²⁹ *Ítem una egua de devuit anys, dita **ne Maniaga**, ab una mula castaña de este any.*

106

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1818.

Remerol

DCVB, s. v. *Remerol*: «Persona inquieta, bellugadissa que sempre es mou o que xerra molt i animadament.»

Nom d'una mula de treball, sense precisar-ne l'edat, de Son Gallard (Palma) el 1797.

Salvatge

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1816.

Tardana

Nom d'una egua, d'onze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1804.

¹²⁸ DCVB, s. v. Maniac, -aga.

¹²⁹ ARM, protocol LL-466, f. 315.

Valent/Valenta

Ambdós noms són femenins, na Valent, na Valenta.

Nom d'una egua, de dotze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795. Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1805. Na Valent és el nom d'una mula de treball, de quinze anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1815.

Venturosa

Nom d'una egua, de deu anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1795.

4.4. Llinatges, gentilicis, noms de pila. Freqüències i relació de noms

Tenim un total de 17 noms diferents que corresponen a 19 caps de bestiar. 16 són simples i 1 és compost. Pel que fa a la freqüència, tenim en primer lloc els noms Costa, amb 2 ocurrences; i Forastera, amb 2; amb una ocurrencia: Artanenca, Caubet, Caubeta, Ciutadana, Foraster, Fornari, Fortesa, Gual, Guedet, Guedeta, Perejordi, Pinera, Porreretes, Socies, Xenxis.

Artanenca

Del gentilici *artanenc*, nadiu o propi d'Artà.

Nom d'una somera, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1818.

Caubet/Caubeta

Probablement provinent de la possessió de Caubet (Bunyola).

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1801.

Ciutadana

Del gentilici *ciudadà*, nadiu o propi de Ciutat. És un gentilici utilitzat arreu de la Part Forana per identificar els nadius de Palma.

Nom d'una somera, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1818.

Costa

Probablement provinent de la possessió de Son Costa (Montuïri).

Nom d'una mula de treball, de devuit anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1805. Nom d'una somera, de vuit anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Foraster

DCVB, s. v. *Foraster*, -era: «Castellà de nació o de llenguatge.»

Nom del cavall pare, sense precisar-ne l'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1811.

Forastera

Femení de foraster.

Nom d'una egua, d'onze anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1803. Nom d'una egua de treball, de vint-i-un anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1820.

Fornari

Del cognom italià *Fornari*. Llinatge existent a Dénia. Hi ha la variant Fornaris existent a Mallorca i Menorca.¹³⁰ Son Fornari és un antic rafal situat prop del monestir de la Soledat (Palma) documentat el 1611. Se'n deriven Son Fornari de Baix (1887) i Son Fornari d'Amunt (1846).¹³¹

Nom d'una somera, de sis anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1810.

Fortesa

Del llinatge Fortesa o potser provinent de la possessió de Son Fortesa.

Nom d'una egua, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1796.

Gual

Del llinatge Gual o potser provinent de la possessió de Son Gual.

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1796.

Guedet

Hipocorístic de Margalida masculinitzat.

Son Guedet és el nom d'un lloquet actualment desaparegut, ubicat en terres d'antigues pertinències de la possessió de Son Toni Coll (Montuïri). El 1749 era propietat de Joan Miralles, *Gadet*. El trobam registrat *Sô Gadet* al mapa del cardenal Despuig de 1784.

130 Moll, Francesc de Borja (1982). Els llinatges catalans. Col·lecció Els Treballs i els Dies, núm. 23. Mallorca: Editorial Moll. Pàg. 315.

131 Valero i Martí, Gaspar (2008). Els noms de fora porta de la Ciutat de Mallorca. Toponímia documentada del terme de Palma (1230-1901). Palma: Ajuntament de Palma.

Nom d'un mul de treball, de cinc anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1813.

Guedeta

Hipocorístic de Margalida.

Nom d'una somera, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1815.

Perejordi

Nom compost.

Nom d'una somera de treball, d'onze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Pinera

Del gentilici piner, nadiu o propi de Pina (Algaida).

Nom d'una somera de treball, de deu anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Porreretes

Provinent de la vila de Porreres. Amb aquest gentilici també és coneguda una varietat d'ametlles anomenada d'en Verdera o Verderetes, originària de la dita vila.

Nom d'una mula de treball, de sis anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796.

109

Socies

Llinatge.

Probablement provinent de la possessió de Can Socies o Tagamanent (Montuïri).

Nom d'una egua, de tretze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

Xenxis

Catalanització del cognom castellà *Sánchez*.

Nom d'una somera, de tretze anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1817.

4.5. Defectes físics. Freqüències i relació de noms

Tenim un total de 6 noms diferents que corresponen a 6 caps de bestiar. 5 són noms simples i 1 és compost. Pel que fa a la freqüència, tots tenen una sola ocurrència: Cega, Coixa, Coixa grisa, Esmalucada, Geperuda, Torta.

Cega

Nom d'una mula de treball, de tres anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1813.

Coixa

Nom d'una mula de treball, sense precisar-ne l'edat, de Son Gallard (Palma) el 1799.

Coixa grisa

Nom compost amb determinant cromàtic.

Nom d'una mula de treball, de tres anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1820.

Esmalucada

Animal amb un defecte a les anques. Vet ací una retrodatació del mot maluc, avui caigut en desuetud.

Nom d'una mula de treball, de set anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1806.

Geperuda

Nom d'una mula de treball, de deu anys d'edat, de Son Cigala (Palma) el 1805.

Torta

Mancada d'un ull.

Nom d'una egua, de vint anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1807.

4.6. Noms diversos. Freqüències i relació de noms

Tenim un total de 34 noms, tots simples, que corresponen a 36 caps de bestiar. Pel que fa a la freqüència, tenim en primer lloc el nom Dida, amb tres ocurrencies; Rumbo, amb dues; i amb una ocurrencia: Barato, Barruana, Basses, Bessona, Bou, Butza, Cama, Campet, Campeta, Capitana, Cirviola, Cortana, Dama, Eriçona, Falcó, Geneta, Lluna, Patrona, Perota, Pop, Potingo/Putrinca, Quadrada, Quadrat, Rama, Ramell, Rampa, Redona, Resquill, Sibola, Sebellí, Trinxet.

Barato

Castellanisme. El malnom *Barato*, associat al llinatge Bauçà, es documenta a Sant Joan el període 1837-1864.

Nom d'una somera, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1815.

Barruana

De significació desconeguda.

Nom d'una somera, de tres anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1820.

Basses

Nom d'una egua, de tretze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1804.

Bessona

Nom d'una mula de treball, de tres anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1800.

Bou

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1801.

Butza

Nom d'un mul de treball, de tres anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1814.

Cama

Davant aquest nom no podem estar-nos de citar aquesta popularíssima expressió: «*Anar amb so cavall d'En Cama i sa mula d'en Taló: anar a peu*».

Nom d'un cavall vell de Son Costa (Montuïri) el 1800.

Campet/Campeta

Ambdós noms són femenins, *na Campet, na Campeta*.

Nom d'una egua, de dotze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1798.

Capitana

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1797.

Cirviola

Serviola al document. Peix de l'espècie *Seriola dumerili*. Sobta el nom d'aquest peix, al bell mig del Pla de Mallorca, portat per una egua de la guarda de Son Costa (Montuïri). Potser sia aclaridor fer constar que, al llibre de l'administració de Son Costa, trobam registrada l'1 de juny de 1732 una despesa de 3 lliures per adquirir «una fitora de repescar».¹³²

¹³² ARM, referència C-173. Llibre de la administració de Son Costa en totes les demás heretats posseïx en el terme de Montuïri el Reial Convent de Sant Domingo.

Nom d'una egua, d'onze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1798.

Cortana

Més tost que provinent de quartana, «febre palúdica», creiem que aquest nom és, probablement, el femení de cortau, cavall de raça petita. DCVB, s. v. Cortau: «Cavall curt de cos, però membrut i fort. (Lacavalleria Gazoph.). «*Sa Excellència no per això se quietà ni parà de sa pretensió, perquè ab son cortau exia del lloch ahont estava, passant per lo mig de les fileres de Consellers y prohòmens, rompent aquelles*, Ardits, V, 516 (a. 1582). Etimologia: del castellà *cuartago*.»¹³³ El mateix diccionari registra també el diminutiu cortavet aportant documentació antiga: «*Un tal Cerdó de Tamarit... lo qual tenia un cortavet ab lo qual a pluja y a vent anava a Santa Coloma*, doc. a. 1603 (Arxiu de Santa Coloma de Queralt)».

Solament l'hem trobat registrat quatre cops, per ara (variants gràfiques: *cortal*, *cortau i quartau*), tots als casals senyorials de Palma, i la cronologia dels registres no va més enllà del segle XVII. El darrer registre fa llum sobre el possible origen d'aquesta raça, «*quartau callerès*», o sia, originari de Càller, forma catalana del nom de Cagliari, ciutat de Sardenya.¹³⁴ Es tracta, doncs, d'un cavall de raça petita, d'origen sard, utilitzat per la noblesa mallorquina, allotjat al nostre sistema lingüístic. Hem de dir sobre aquest aspecte que la ruralia mallorquina s'ha nodrit de bísties d'altres indrets de la Mediterrània. Jeroni Riera Melis (1842-1930), *Fumet*, natural de Manacor i casat a Sant Joan, era un mercader important i viatjava a Sardenya per comprar bísties.¹³⁵ Les someres o someretes algerines eren usuals a les llars dels nostres padrins. A la localitat de Sant Joan batien a la dècada dels quaranta amb un cavallet sard, de raça petita. A Mallorca és/era coneguda la dita «*fer entrada de cavall sicilià*»: començar les empreses amb gran ímpetu i perdre prest el coratge o l'activitat (DCVB, s. v. *Cavall*).

— 1631, abril, 1. Inventari dels béns de Joan Antic de Llorac (Palma).¹³⁶ *En lo estudi pujant per la scala. Ítem un cortau pèl negre molt vell.*

133 «Cuartago. (De Cuarto). m. Caballo de mediano cuerpo. 2. Jaca, caballo cuya alzada no llega a siete cuartas» (Diccionario de la Lengua Española. Madrid, 1970).

134 Vet ací una sèrie de registres que documenten les relacions comercials amb aquella ciutat del sud de Sardenya:

— 1572, novembre, 8. Inventari dels béns d'Andreu Arnau, tender (Palma). En la botiga de la tendana. Primo tres quintars de formatge de la terra. Més sis quintars de formatge de Càller (ARM, protocol A-338, f. 28).

— 1558, novembre, 8. Inventari dels béns de l'honor Miquel Antoni Lledó, mercader (Palma). Ítem un sach de lana de Càller que pesa dos quintars (ARM, protocol A-404, f. 1).

— 1609, març, 12. Inventari de l'honor Joannis Guixar, paratoris quondam difunti in civitate de Càller. (Cases a la parròquia de Sant Jaume, al carrer de Bonaire.) Ítem dos bótas de fust callerases buydas bonas (ARM, protocol M-1045, f. 816).

135 Canuto Bauçà, Francesc [et al.] (1996). Els malnoms de Sant Joan (segles XIV-XX). Monografies Santjoaneres, 5. Sant Joan: Colectiu Teranyines. Pàg. 104.

136 ARM, protocol M-975, f.1.

— 1672, setembre, 27. Inventari dels béns de Joan Amengual, notari (Palma).¹³⁷ *En la establa. Ítem un **cortau pèl roig** de circa 8 anys. Ítem una brilla de dit cortau usada.*

— 1678, octubre, 23. Inventari dels béns de Simó Alemany, prevere (Palma).¹³⁸ *En lo estudi del criat. Ítem una calessa y un **cortal**, tot vell.*

— 1678, febrer, 27. Inventari dels béns i heretat del capità Jaume Canals (Palma).¹³⁹ *A la cavallarisa. Ítem altre cavall vayo de sis anys ab sella y brilla. Ítem dos mulas de la carrosa ab sos adresos y guarnicions. Ítem un **quartau** callerès molt vell ab sella y brilla.*

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1808.

Dama

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1806.

Dida

Nom d'una mula de treball, de vint-i-quatre anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796.

Nom d'una mula de treball, de setze anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1798. Nom d'una mula de treball, de desset anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1799.

Eriçona

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1808.

| 113 |

Falcó

Nom d'una egua, d'onze anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1795.

Geneta

Nom d'una somera, de dotze anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Lluna

Nom d'una egua, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1806.

Patrona

Nom d'una somera, de cinc anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Perota

Nom d'una mula de treball, de quatre anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1796.

137 ARM, protocol M-975, f. 359.

138 ARM, protocol M-975, f. 501.

139 ARM, protocol M-1652, f. 256.

Pop

Nom d'una mula de treball, de desset anys d'edat, de Son Frau (Marratxí) el 1807.

Potingo/Putrinca

Potingo i *Putrinca* al document. De significació desconeguda. Aquest nom podria provenir de la paraula potinga. DCVB, s. v. *Potinga o potingo*: «Medicament o cosmètic, en llenguatge familiar i despectiu».

Nom d'una somera, de vuit anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Quadrada

Nom d'una somera de treball, d'onze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1811.

Quadrat

Nom d'un mul de treball, de dos anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1809.

Rama

Nom d'una mula de treball, de setze anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1810.

Ramell

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1814.

Rampa

Nom d'una mula de treball, de vuit anys d'edat, de Son Costa (Montuïri) el 1801.

Redona

Nom d'una somera, sense precisar-ne l'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Resquill

DCVB, s. v. *Resquill*: «Acció de resquillar, de fregar fugaçment.» El *sen Resquill* és un malnom de Sant Joan, posat a una persona que era afectada de furtar per foravila: ara una garba de faves, suara un venciell o una corriola, una xapeta..., altres expressions utilitzades per identificar els personatges afectats d'aquesta mena de cleptomania són: «ser de l'ungla»; «ser com un moix de vint ungles»; «aquest és un pinta!».

Nom d'una somera, de tretze anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Rumbo

Castellanisme. El diminutiu *Rumbet* es localitza actualment com a malnom a la localitat de Sant Joan, associat als llinatges Gelabert i Maiol.

Nom d'una egua, de dotze anys d'edat, de la guarda de Son Gallard (Palma) el 1795. Nom d'una egua, de catorze anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1795.

Sebellí

Seballí al document.

Nom d'una mula de treball, de denou anys d'edat, de Son Gallard (Palma) el 1796.

Sibola

Tal vegada és una grafia errònia de cibolla (*Asphodelus fistulosus* L.).

Nom d'una somera, de tres anys d'edat, de la guarda de Son Frau (Marratxí) el 1809.

Trinxet

Nom d'una egua, de quatre anys d'edat, de la guarda de Son Costa (Montuïri) el 1796.

5. A MANERA DE CONCLUSIÓ

L'assaig de classificació de tots els noms recollits demostra que són els noms diversos els més abundants i els de més difícil coneixement de la motivació. Entre els noms descriptius de les característiques físiques dels animals, una de les motivacions més freqüents és el color del pèl, no gensmenys, el nombre d'unitats lèxiques consignat és el mateix que el dels noms que descriuen particularitats físiques de l'animal (estelada, clenxa, bragada, menuda, etc.). Una altra motivació altament productiva és la que descriu qualitats o defectes, amb el mateix nombre d'unitats lèxiques que els noms relatius a llinatges i gentilicis. La darrera posició correspon als noms que descriuen els defectes físics:

1. Noms diversos. 34 unitats consignades. 23%
2. Color del pèl. 34 unitats consignades. 23%
3. Particularitats físiques. 30 unitats consignades. 21%
4. Qualitats o defectes. 21 unitats consignades. 14%
5. Llinatges i gentilicis. 17 unitats consignades. 12%
6. Defectes físics. 6 unitats consignades. 4%

Pel que fa al lèxic, és interessant de remarcar que algunes de les unitats onomàstiques de l'elenc poden ser útils per a la retrodatació de mots vius en el català continental avui desapareguts del català de l'illa: *esmalucada* (1806), *bufona* (1795). Altres motius ens remeten a hipocorístics avui inusitats: *guedet*, *guedeta*. Alguns dels mots ressenyats són ja vertaders arcaïsmes: *quartal* o *cuartau* i possiblement *cortana*, *maniaga*, *burba*, *cerro* i *cerregó*. Els

mots castellans també hi són presents: *rumbo*, *barato*, *xenxis* (<Sánchez). Així mateix és valuosa l'aportació del femení *valenta*, adjectiu substantivat del qual no es disposava fins ara d'atestació antiga.

Finalment, cal constatar que la motivació de tots els noms consignats és fruit de la tradició i de la creativitat popular. Amb la realització d'aquest treball, esperam en primer lloc haver enriquit el repertori zoonímic català i, d'altra banda, haver contribuït d'alguna manera a la coneixença d'aquest valuós patrimoni lingüístic secular avui extingit.

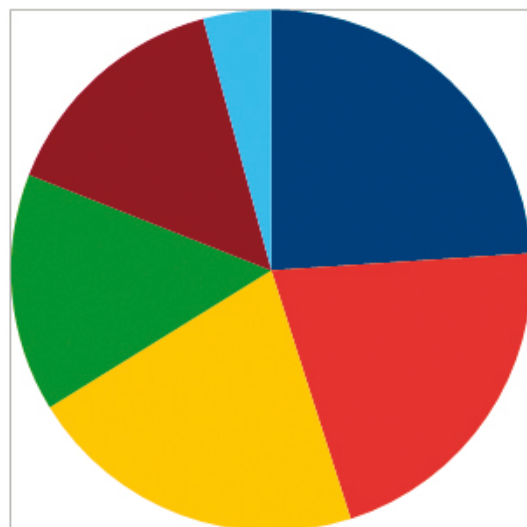
BIBLIOGRAFIA

- ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de B. (1980). *Diccionari català-valencià-balear*. Palma: Editorial Moll.
- BARCELÓ CRESPI, Maria (1994): *Elements materials de la vida quotidiana a la Mallorca baixmedieval (Part Forana)*. Palma: Institut d'Estudis Baleàrics.
- BARCELÓ CRESPI, Maria [et al.] (1997): *Les possessions de Porreres. Estudi històric. Patrimoni de Porreres, 2*. Porreres: Ajuntament de Porreres.
- BAUSÀ ROIG, Josep (2000). «*La cavalleria i el Puig de Sa Bastida*.» A: Sant Joan, una vila set vegades centenària (1300-2000). Monografies Santjoaneres, 11. Sant Joan: Col·lectiu Teranyines.
- CANUTO BAUÇÀ, Francesc [et al.] (1996). *Els malnoms de Sant Joan (segles XIV-XX)*. Monografies Santjoaneres, 5. Sant Joan: Col·lectiu Teranyines.
- CANUTO BAUÇÀ, Francesc (2011). «*El bestiar de cabestre. La coloració de les bísties*.» A: Pronòstic Santjoaner 2011. Sant Joan: Col·lectiu Teranyines.
- DURAN ORDINYANA, Miquel (2007): Noms i descripcions dels peixos de la mar catalana. Tom I. Àgnats, Condriactis, Osteïctis (1a. part). Mallorca: Editorial Moll.
- GINARD BAUÇÀ, Rafel (1967). *Cançoner popular de Mallorca, volum II*. Mallorca: Editorial Moll.
- JULIÀ SASTRE, Joan (1982). *Porreres. Coses d'altre temps*. Palma de Mallorca.
- LLULL MARTÍ, Antoni (2008). *Diccionari d'expressions lingüístiques. Col·lecció Els Treballs i els Dies, 54*. Mallorca: Editorial Moll.
- MIRALLES GOMILA, Joan (2006): *Del bast al tractor*. Montuïri: Ajuntament de Montuïri.
- MOLL, Francesc de Borja (1982). *Els llinatges catalans. Col·lecció Els Treballs i els Dies, 23*. Mallorca: Editorial Moll.
- MOREU-REY, Enric (1974). *Toponímia urbana i onomàstica vària. Biblioteca Raixa, 98*. Palma: Editorial Moll.
- SAGRERA ANTICH, Bàrbara (2007). *Les cançons populars del diccionari català-valencià-balear*. Mallorca: Editorial Moll.
- VALERO I MARTÍ, Gaspar (2008). *Els noms de fora porta de la Ciutat de Mallorca. Toponímia documentada del terme de Palma (1230-1901)*. Palma: Ajuntament de Palma.
- VENY, Joan (2007). *Escrips lingüístics mallorquins*. Mallorca: Editorial Moll.

ÍNDIX DE NOMS DEL BESTIAR

Arromangada	Dida	Llarga	Rama
Artanenca	Egueta	Llesta	Ramell
Barato	Eriçona	Lleugera	Rampa
Barruana	Esmalucada	Llosca	Redona
Basses	Estelada	Lluna	Remerol
Bessona	Estelat	Maniaga	Resquill
Blau	Esteloi	Menuda	Reülla
Blau sanat	Estufada	Menut	Roget
Blava	Falaguera	Monya	Rogeta
Bona	Falcó	Mora	Roig
Bou	Feixuga	Moreta	Roja
Bragada	Feresta	Moretana	Roja castanya
Brivona	Foraster	Moreu	Roja vermella
Bufona	Forastera	Moreu llarga	Ros
Burba	Fornari	Moro	Rossa
Butza	Fortesa	Negre	Rossa vella
Cama	Fumada	Patrona	Rosseta
Campet	Fumadeta	Pèl curt	Rumbo
Campeta	Fumat	Pelada	Salvatge
Capet	Fumat blau	Peluda	Sanat
Capitana	Fumat jove	Perejordi	Sanat ros
Carablanca	Gallarda	Perla	Sebellí
Caubet	Gelada	Perlo	Sibola
Caubeta	Geladeta	Perota	Socies
Cega	Gelat	Petit	Somerí
Cerregó	Gelat vell	Petita	Somerina
Cerro	Geneta	Peublanc	Tardana
Cirviola	Geperuda	Pinera	Torta
Ciudadana	Grisa	Poltra	Trinxet
Clenxa	Groga	Pop	Valent
Coixa	Grossa	Porreretes	Valenta
Coixa grisa	Gual	Potingo	Venturosa
Cortana	Guedet	Prima	Vermella
Costa	Guedeta	Putrinca	Xenxis
Curta	Hermosa	Quadrada	
Dama	Llambrins	Quadrat	

Noms del bestiar

- Noms diversos
- Color de pèl
- Particularitats físiques
- Defectes/Virtuts
- Llinatges i gentilicis
- Defectes físics